

Brunst och betäckning

Av Ronny Olsson

De flesta som håller linderödssvin gör det för husbehov. Att få en årlig kull smågrisar under våren för att sedan ha lagom stora julgrisar är vad de flesta siktar på. I mer rationell produktion försöker man utnyttja suggorna så att de får 2 kullar per år. Då kan man inte längre ta hänsyn till årstiderna. Vill man däremot ha vårkultingar så är det lämpligt att släppa ihop galt och sugga i november-december, eftersom en suggas dräktighetstid är 3 månader, 3 veckor och 3 dagar.

Brunstperioden

En sugga/gylta blir brunstig med ca 3 veckors mellanrum. Såväl galtar som gyltor brukar bli könsmogna vid 6-7 månaders ålder, i undantagsfall en månad tidigare. Det skadar inte att gyltor blir några månader äldre, gärna uppåt året, innan de betäcks första gången. Brunsten räcker ett par, tre dygn. Blir hon inte dräktig då, så brunstar hon om efter ytterligare 17 dagar. Det är endast när suggan/gyltan är brunstig som hon släpper till galten.

Hur ser man att suggan är brunstig?

När suggan är inne i sin brunstperiod kan man se med blotta ögat att hennes könsorgan blir svullet. Rodnaden som tydligt ses på s.k. vita raser kan vara svår att se på raser med pigmenterat skinn, som linderödssvin. Någon flytning brukar man också kunna se.

Hon skall stå pall!

Ett gammalt knep är också att gå in till suggan och testa hennes ståreflexer. Om man trycker på hennes länd eller rent av hoppar upp på henne, skall hon stå stilla om hon är brunstig. Det går också att simulera galtens beteende genom att lyfta henne i ljumskarna. Så gör galten med trynet för att kolla om hon är beredd att ta emot honom.

Stor eller liten?

I många husdjursböcker varnas det för användandet av stora galtar till små gyltor. Bl.a. skriver Hallander följande i Husdjur till husbehov (sid. 126): *”Mycket stora och tunga galtar bör inte användas till gyltor. En stor galt kan väga 400 kg eller mer, och i värsta fall kan benskadorna åsamkas gyltan. Betäckningen blir lika effektiv med en unggalt.”*

Personligen har jag inte denna negativa erfarenhet. I de fall jag sett en alltför stor och tung galt som försökt para sig med en relativt liten gylta har hon helt enkelt satt sig ner på bakkdelen och därmed omöjliggjort parning. Hon har helt enkelt inte orkat hålla uppe galten. Inte har då detta skadat gyltorna i de fall jag varit med om – men var och en får själv avgöra.

Egen eller lånad galt?

Skall vi skaffa och hålla en egen galt eller försöka få låna en? Många gånger är det inte så enkelt att låna som många tycks tro. Det är ju mycket som skall klaffa. Först och främst hitta någon med lämplig härstamning. Många vill ha den på bekvämt avstånd, helst hos grannen. Sedan gäller det frågan om man kan låna den eller kanske få lämna sin sugga hos galthållaren.

Förr fanns det i de flesta byar ambulera galthållare som körde omkring galtar till hugade spekulanter. Då var det bara att kolla om ens sugga var brunstig, ta telefonen och strax var galten på plats. När

den snabba akten var över så for den oftast bilburne galten hem igen.

Fördelar med egen galt

Jag vill ur flera synpunkter slå ett slag för att hålla egen galt! För det första så slipper man de problem som redan beskrivits. För det andra så är det bra ur bevarandesynpunkt att det finns ett så lika antal djur som möjligt av båda könen. Den effektiva populationen blir då större, vilket innebär att det finns relativt många kombinationsmöjligheter. Linderödsrasen är ju fortfarande fåtalig och betraktas som utrotningshotad. Det är bättre med 100 avelsgaltar och 100 avelssuggor än 10 galtar och 990 suggor.

Den ekonomiska biten behöver inte bli så betungande, speciellt inte om man kan låna ut galten då och då. Till sist vill jag också påstå att galtarnas temperament i allmänhet är väl så lugnt och godmodigt som suggornas. Det är klart att det finns undantag, men för det mesta är det på det viset.

Feta svin

En sak som måste sägas i sammanhanget är att det kan vara svårt att få vissa hondjur dräktiga. I de allra flesta av dessa fall är det övergödda till smällfeta svin som är problemet. En gylta som blivit till åren kan också vara svår att få i brunst. En kombination av dessa båda är ännu värre. Det enda som då kan göras är att låta galten gå hos henne under en längre tid. Tre till fem 3-veckorsperioder brukar göra susen. Galtens närvaro stimulerar nämligen henne att bli ”ornvill”. Givetvis samtidigt som en diet sätts in. Mycket vitaminer behövs under bantningen.

Galt:

gris av hankön

Gylta:

gris av honkön som inte haft kultingar

Sugga:

gris av honkön som haft kultingar